

– це зареєструватися на сайті, створити власний біос (сторінку з персональними даними) та приєднатися до слухачів курсу, який вони хочуть вивчати. З сайту вони завантажують програму, курс лекцій, практичні та контрольні завдання. У середньому проходження курсу займає 4-6 тижнів і розраховано на 40-70 навчальних годин. Такий вид навчання дозволяє студентам досліджувати та обговорювати проблеми, що вивчаються, у створених інтернаціональних групах англійською мовою, обмінюватися професійним досвідом, підвищувати рівень професійної підготовки та міжкультурної комунікації. Майбутні фахівці економічного профілю вивчали такі курси як «Операційний бізнес», «Інновації у менеджменті» та ін. За умови успішного виконання всіх завдань курсу студенти отримали сертифікат, який підтверджує проходження ними цього курсу, що створює позитивну мотивацію до навчання.

Впровадження експериментально-інтерактивного підходу сприяє підвищенню ефективності начального процесу, а також готує майбутніх фахівців до професійної діяльності засобами іноземної мови, адже відповідні вправи переважно носять практичний характер, що збільшує їх цінність для підготовки майбутнього фахівця до професійної діяльності у міжнародному середовищі; зворотній зв'язок забезпечує постійний моніторинг результатів і рефлексію.

Література:

1. Варбан М. Ю. Рефлексія професіонального становлення в студенческие годы: дис... канд. психол. наук : 19.00.01 / Варбан Марина Юрьевна. – К., 1998. – 181 с.
2. Орлов В. Ф. Основи педагогіки і психології : навчальний посібник для студентів технічних ВНЗ / В. Ф. Орлов, В. Я. Галаган, В. В. Ягупов. – К. : КУЕТТ. – 2005. – 232 с.
3. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра напряму 0501 «Економіка і підприємництво» : галузевий стандарт вищої освіти : офіційне видання : наукове видання / [кол. авт. під заг. керівн. А. Ф. Павленка]. – К. : КНЕУ, 2006. – 128 с.
4. Тарнопольський О. Б. Експериментально-інтерактивне навчання іноземної мови для спеціальних цілей у немовному ВНЗ : сутність підходу / О. Б. Тарнопольський // ХНУ – Вип. 17. – Серія: Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. – Харків, 2010. – С. 125–132.
5. An Introduction to Operations Management by Christian Terwiesch [сайт]. – Режим доступу до курсу : <http://class.coursera.org/operations-002/wiki/view?page=Syllabus>.
6. Frendo Evan. How to Teach Business English / Evan Frendo. – Macmillan Business English Skills, 2011. – 196 p.
7. Kolb D. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. – NY : Prentice Hall, 1984. – 187 p.

УДК 811.161.2'37

Л. М. Матусевич,

Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова, м. Вінниця

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОВЛЕННЄВОГО АКТУ ПРОХАННЯ ПРО ДОЗВІЛ

У статті досліджено комунікативно-прагматичні та структурно-семантичні особливості мовленнєвого акту прохання про дозвіл в українській мові. Виокремлено його ознаки та зв'язок з мовленнєвим актом дозволу. Встановлено, що засобами мовного втілення прохання про дозвіл найчастіше виступають перформативні структури, імперативні конструкції та питальні речення з модальним предикативом можна.

Ключові слова: мовленнєвий акт, дозвіл, прохання про дозвіл, перформатив, діалогічний дискурс.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ И КОМУНИКАТИВНО-ПРАГМАТИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЕЧЕВОГО АКТА ПРОСЬБЫ О РАЗРЕШЕНИИ

В статье исследованы коммуникативно-прагматические и структурно-семантические особенности речевого акта просьбы о разрешении в украинском языке. Выделены его признаки и связь с речевым актом разрешения. Установлено, что языковыми средствами выражения просьбы о разрешении наиболее часто являются перформативные структуры, императивные конструкции, а также вопросительные предложения с модальным предикативом можно.

Ключевые слова: речевой акт, разрешение, просьба о разрешении, перформатив, диалогический дискурс.

STRUCTURAL, SEMANTIC, COMMUNICATIVE AND PRAGMATIC CHARACTERISTICS OF THE SPEECH ACT OF REQUEST FOR PERMISSION

The article describes the communicative, pragmatic, structural and semantic features of the speech act of «request for permission» in Ukrainian language. There is a determination of its features and of the connection with the speech act of permission. The language means of expressing the request for permission are indicated.

The speech act of permission is an incentive act that is quite common. Its illocutive aim is referred to the speakers' desired outcome. In the unison dialog this speech act is initiative and is correlated with the reactive act of permission.

Request is regarded as a typical situation of the speech etiquette, that's why it is actively used in the speech of etiquette forms with polite requesting intonation and also with particles that express politeness such as будь-ласка, будьте ласкаві. To increase the effectiveness of the request impact and its softening the speaker uses appeal, plural form to underline respect and emphasize the meaning such as ласкаво, щиро, дуже.

Imperative and interrogative sentences with such particles as чи, не at the beginning and with predicative member in the form of subjunctive mood reflect fixed speech situations in the direction from lower to higher. They introduce, in a request for permission, the shade of desirability, signify friendly attitude of the speaker to the addressee and realize the strategy of politeness.

Although in a request for permission the aim of the speaker stands as a motive, in the actual material one cannot meet a request caused by personal needs, except in the case of a social convention (for example, in the military communication situations).

The most common means of the verbal personification of a request for permission are performative structures, imperative constructions and interrogative sentences with modal predicate можна. In their composition it is often seen a complication of the semantics by adding an explanation of the necessity of action about which the request was asked.

Key words: speech act, permission, request for permission, performative, dialogic discourse.

Дослідження мови в реальних процесах спілкування становить одну з актуальних проблем сучасної лінгвістичної науки та комунікативної лінгвістики зокрема. Головними завданнями комунікативної лінгвістики є виокремлення й опис

мінімальних одиниць мовленнєвого спілкування, визначення їхньої ролі й ваги в комунікативному процесі; опис організації комунікативної ситуації, її складників і їхніх типів [12, с. 263]. Мінімальною одиницею нормативної поведінки, що розглядається в межах прагматичної ситуації є мовленнєвий акт [1, с. 170].

Теоретичні аспекти семантико-прагматичного аналізу висловлень зі значенням спонукання до дозволу у світлі семантики і типології імператива розкриті Л. А. Бірюліним, В. С. Храковським та А. П. Володіним [3; 17]. Дослідниці спонукальної модальності С. В. Мясоедова, О. В. Нарушевич-Васильєва та Л. В. Фоміна, описуючи спонукальний мовленнєвий акт дозволу, розглянули його зв'язок із запитом співрозмовника [7; 8; 15]. Н. К. Войцехівська проаналізувала засоби зв'язку між репліками у діалогічних єдностях зі значенням згоди-дозволу [4]. Класифікаційні ознаки та мовні засоби вираження прохання розглядалися у роботах М. М. Гринишина, А. В. Дедухно, М. М. Телеки та В. Д. Шинкарук [5; 6; 13]. Однак цілісного дослідження мовленнєвого акту прохання про дозвіл до сьогодні немає, тому метою нашої розвідки є аналіз його структурно-семантичних та комунікативно-прагматичних характеристик. Реалізація мови передбачає розв'язання таких завдань: з'ясувати суть мовленнєвого акту прохання про дозвіл, описати його ознаки, зв'язок з мовленнєвим актом дозволу, визначити мовні засоби вираження прохання про дозвіл.

Однією з головних проблем комунікативної лінгвістики постає класифікація мовленнєвих актів, яку розробляли Д. Вандервекен, А. Вежбицька, Ю. Д. Апресян, В. В. Богданов, Г. Г. Почепцов, В. І. Карасик та інші. Прохання про дозвіл як окремий вид у класифікації спонукальних мовленнєвих актів виділяють О. І. Беляєва, Л. А. Бірюлін та Н. І. Формановська [2; 3; 16]. Дослідник Ц. Саранцацрал стверджує, що заборони і дозволи провокуються певним запитом і використовують це твердження як критерій характеристики мовленнєвих актів, але не вирізняє такий запит у своїй класифікації [11]. У групі реквестивів О. О. Філатова виокремлює мовленнєвий акт прохання про дозвіл, беручи до уваги фактори свободи вибору у адресата, зацікавленості, пріоритетності, виконання дії, оточення, зумовленості та нормативності [14]. На основі цих факторів виділяємо такі ознаки спонукального мовленнєвого акту прохання про дозвіл: 1) наявність свободи вибору у адресата; 2) дія вигідна для мовця; 3) зазвичай статус мовця нижче статусу адресата, рідше – вони рівні, дуже рідко – статус мовця може бути вищим, але це нетипова ситуація; 4) дію (надання дозволу) виконує адресат; 5) такі мовленнєві акти функціонують в офіційному та неофіційному середовищі; 6) прохання про дозвіл є ініціативним спонукальним актом; 7) цей мовленнєвий акт нормативний, мовець послуговується певними нормами (моральними, юридичними та ін.).

Мовленнєвий акт прохання – досить розповсюджений у спілкуванні спонукальний акт. Його ілюкативна мета спрямована на здійснення бажань мовця, якого не задовольняє певний стан справ. Прохаючи дозволу, мовець очікує позитивної реакції згоди, яка дозволить йому виконувати певну дію. У момент комунікативного акту він перебуває у залежному від адресата стані і в його згоді особисто зацікавлений [5, с. 10], напр.: – *Дозвольте ще чарочку піднести людині?* – *Ну, до-обре...* (М. Стельмах, Правда і кривда). Комунікативна структура діалогічної єдності зі згодою-дозволом у дискурсі зводиться до такої взаємодії: репліка-стимул містить прохання комунікатора дати йому дозвіл зробити щось, а репліка-реакція – дозвіл зробити щось [4, с. 152], напр.: – *Дозвольте дітям сухарців узяти, – звернувся до Марини. – Прошу, беріть* (Р. Андріяшик, Люди зі страху); – *Павле Івановичу, а можна вас запитати?* – *підняв раптом руку єдиний на весь наш клас рудодубий Василько Перепелиця з першої партії. – Запитуй, – дозволив учитель* (І. Кирій, Голодна весна).

За позицією у дискурсі прохання про дозвіл виступає ініціативним мовленнєвим актом, який стимулює продовження взаємодії між комунікантами. Адресант спонукає адресата до реакції на своє прохання, тобто до висловлення дозволу, яке втілюється у реактивному мовленнєвому акті. Таким чином, ініціативний мовленнєвий акт прохання про дозвіл співвіднесений з реактивним мовленнєвим актом дозволу, а діалогічний дискурс у цій ситуації має структуру: мовленнєвий акт прохання + мовленнєвий акт дозволу.

Перформативний мовленнєвий акт прохання реалізується синтаксичними формулами «*Я прошу, щоб ...*», «*Я прошу + інфінітив*», «*Я прошу + імператив*». У висловленні прохання про дозвіл такі формули містять експліцитно чи імпліцитно виражений перформатив *дозволити* і набувають форми «*Я прошу, щоб Ви дозволили ...*», «*Я прошу дозволити ...*», «*Я прошу, дозволь(те) ...*», напр.: – *Я прошу, щоб Ви дозволили мені достроково скласти іспити. – Добре. Пишіть заяву* (розм.); – *Так, як є. Я згожуюсь. (...) Тільки я прошу дозволити мені не грубо прогнати її (...)* – *До-о-бре... – нерішуче протягнула вона* (В. Винниченко, Божки); – *Мамо, прошу тебе, дозволь погуляти це півгодинки. – Та гуляй, гуляй* (розм.). Також семантика прохання про дозвіл передається за допомогою іменного перформатива *дозвіл*: «*Я прошу дозволу...*», напр.: – *Прошу дозволу на буксирування і старт двигунів. – «Континенталь» 1419, даю дозвіл. Починайте роботу з тягачем* (Макс Кідрук, Жорстоке небо).

Окрім вищезазначених перформативних структур, які маркують ситуацію прохання про дозвіл, функціонують імперативні конструкції з наказовим способом дієслова *дозволити*, напр.: – *Ні, самого лиш Баязида з його вихователем Гасан-агою, і дозвольте їм обом поїхати і побувати в моєму рідному Рогатині (...)* Сказав тільки: «*Я подумав над цим*» (П. Загребельний, Роксолана). Імперативні конструкції є найбільш раціональними і короткими мовними одиницями у досягненні комунікативної мети – отримання дозволу. Вони мінімалізують і спрощують висловлення, напр.: – *Ну, давайте ваші пропозиції... – Дозвольте? – Ану, Наросвіто!.. Що там у тебе?..* (М. Куліш, Хулії Хурина).

У неформальних ситуаціях спілкування, які відображають невимушений характер розмови [9, с. 8], зустрічається дієслово *дай(-те)* у значенні *дозволь(-те)*, напр.: – *Зараз я зберуся і поїду до своїх. Тільки дай мені випити кави. (...) Ми зайшли на кухню, Франьо поставив чайник з водою на вогонь і запалив цигарку* (Ю. Винничук, Діви ночі); – *Дай я спробую [взяти інтерв'ю], – всміхнувся я кутиком вуст до Нінки. – Валяй* (М. Соколян, Химерне місто Дрободан). Слід зауважити, що прохання, виражене конструкцією з дієсловом *дай(-те)* у значенні *дозволь(-те)*, використовується тільки в усному побуті мовленні та його відображенні в художній літературі.

В розмовних діалогах висловлення, що казують вживання комунікативних одиниць зі значенням дозволу, найчастіше належать до опосередкованих мовленнєвих актів і мають питальну форму (запит про можливість здійснення певної дії, з якою пов'язані інтереси комунікатора) [4, с. 152]. Так, у ситуаціях міжособистісного спілкування (коли статус мовця нижчий, ніж адресата, або вони рівні) найуживанішими є безособові питальні речення з модальним предикативом *можна* з інфінітивом (1) чи без нього (2), напр.: (1) – *Не троянди вирощую, а свиней. Не лише пахну – скоро хрюкати почну. А сісти можна?* – *Сідай, тільки подаль...* (О. Коломієць, Фараони); (2) – *Можна запитання? – підняла руку Дафна. – Прошу* (М. Соколян, Кодло). Також використовуються питальні конструкції з модальним дієсловом *могти* з інфінітивом (1) чи без нього (2), напр.: (1) – *Та я не ображаюся, – зітхнула Катерина. – То можу води зігріти?* – *Можеш, – і собі зітхнув Крупка-молодший* (Любо Дашвар, Село не люди); (2) – *Чи можу я до вас? – запитала тоном, у якому вичувалось певне рішення. – Розуміється! – зірвався я на ноги і розлився чемністю. – Прошу ласкаво сідати!* (У. Самчук, На твердій землі). Засобом мовного втілення прохання про дозвіл у питальному реченні також є дієслово *дозволити* дійсного способу у

формі 2-ї особи однини або множини майбутнього часу, напр.: – **Дозволите зателефонувати?** – *Вересень витяг з кишені мобільний. – Заради бога, – кивнула Тамара. – Можете скористатися балконом, якщо не хочете, щоб я підслуховувала ваші конспіративні розмови* (Н. Шевченко, О. Шевченко, Оксамитовий перевертень). Прохання про дозвіл в опосередкованих мовленнєвих актах, маючи питальну форму, відображає непевненість мовця, а також підкреслює право адресата на відмову від надання дозволу співрозмовникові.

Прохання становить типову ситуацію мовленнєвого етикету. Позаяк ці ситуації мають стандартний, типізований характер, то їхнє мовне «забезпечення» є стереотипним, тобто узвичаєним, усталеним. Немає потреби доводити, що такі стереотипи полегшують мовленнєве життя людини [10, с. 122]. Окрему усталену групу становлять формули соціального етикету: *я прохав би вашого дозволу, прошу дозволу, з вашого дозволу, чи не дозволили б ви і т. ін.* з використанням ввічливої прохальної інтонації та слів *будь ласка, будьте ласкаві*, напр.: – *Ну добре, – погодилась Раїса Соломоновна, – тільки я, з вашого дозволу, переодягнуся, а то у вас тут така спека. – Все що завгодно, – весело сказав Гога...* (С. Жадан, Гімн демократичної молоді); – *Згода! – весело вигукнув Шнурре. – З вашого дозволу я вип'ю ще келишок* (П. Загребельний, Диво); – **Чи не дозволили б ви зробити деякі зміни у моєму розкладі?** – *Так, будь ласка. Робіть* (розм.).

Для збільшення ефективності впливу прохання та його пом'якшення мовець використовує звертання (1), пошанну множини (2), інтенсифікатори *ласкаво, щиро, дуже* та ін. (3), напр.: (1) – *Можна мені, **мамо**, піти з сям хлопчиком нарвати ягід? – Іди, доню... Але чекай...* (У. Самчук, Волинь); *Бухгалтер Гурман пхикнув на швачку, заболобонив: – **Пане директоре!** Дозвольте, я вам розкажу... Оце наш колектив... Золоті руки...* (Люко Дашвар, Биті є. Макар. Книга 1); (2) – *Чи могла б вас на хвилину задержати? – запитала вона згайднено, голос її тремтів, очі мала заплакані, цюки червоні. – Дуже прошу, – відповів я в тон її голосу* (У. Самчук, На твердій землі); (3) – *До некла! На саме дно! Але... Але я мушу одягатися і **прошу вас ласкаво** одвернутися. – Я дивився їй у вічі з виразом Купідона, ... – Добре! Одягайтеся. Я також не маю часу* (У. Самчук, На твердій землі).

Одним із засобів мовного втілення прохання про дозвіл є кон'юнктив, який поєднує дієслово у формі минулого часу та частку *б (би)*, напр.: – *А як воно там? **Чи не міг би і я заглянути** на ті ваші збори? (...)* – *Певно, що можете, – відповів він. – Це дуже важливі збори. Навіть дуже важливі* (У. Самчук, Волинь); – **Чи не міг би я з вами зустрітись?** *Я збираю матеріал про довоєнний Львів. (...)* – *Що я вам вловім, пане Юрцю. Можете прийти до мене, я поговор'ю з вами, і якщо ви мені припадете до густу, то, може, я вам децю й вловім* (Ю. Винничук, Діви ночі). Питально-спонукальні речення з частками *чи, не* на початку і предикативним членом у формі кон'юнктива відображають статусно фіксовані ситуації мовлення у напрямку нижчий – вищому. Вони вносять у прохання про дозвіл відтінок бажаності, передають доброзичливе ставлення мовця до адресата і реалізують стратегію ввічливості.

Хоча у проханні про дозвіл спонукальним мотивом є бажання мовця, у фактичному матеріалі можна зустріти прохання не з особистої потреби, а зумовлені соціальною конвенцією. Так, в інституційних ситуаціях спілкування військовослужбовців, молодший за званням зобов'язаний за статутом запитати у старшого дозволу звернутися чи виконати певні дії, напр.: – *Дозвольте звернутися, товаришу полковнику. – Дозволю* (розм.).

Особливістю ініціативного висловлення в комунікативних актах дозволу є те, що у їхньому складі спостерігається пояснення необхідності, доцільності дії, з приводу якої і запитується дозвіл, напр.: – *Ну, однаково. **Ви дозволите взяти вас під руку? Я вкрай знесилилась.** – Беріться. Але туди я не піду* (П. Загребельний, Диво). Тут прохання про дозвіл взяти під руку співрозмовника обґрунтовується знесенням, втому адресанта. Уточнення, пояснення своїх намірів використовується мовцем у ситуації, коли він хоче посилити вплив на співрозмовника і збільшити свої шанси на отримання позитивної відповіді – дозволу, напр.: *Швачки похнюпилися, забиралися: «Ми додому. **Можна? Сьогодні ж неділя...**» – Відпочивайте. Тільки залиште мені ключі від парадного входу і від кабінету, – наказав Макар із полегшенням* (Люко Дашвар, Биті є. Макар. Книга 1); – *А можна взяти Жорку? Він хлопець на п'ять! Тітка Павлина каже, що можна: Жорку вона вже знає* (А. Дімаров, Друга планета).

В умовах формальної взаємодії типовими є ситуації, коли мовець прагне отримати дозвіл від уповноваженої особи чи організації. Так, офіційно-ділові папери, а саме: заяви та службові записки, є сферою функціонування прохання про дозвіл. Відповідно до таких ознак офіційно-ділового стилю, як стислість та висока стандартизація вислову, лише дві усталені конструкції «*Прошу дозволити + інфінітив*» та «*Прошу (Вашого) дозволу на + іменник у знахідному відмінку*» постають засобом реалізації прохання про дозвіл у письмовій комунікації, напр.: **Прошу дозволити відвідувати курс «Українська ділова мова» за індивідуальним графіком** (із заяви); **Прошу вашого дозволу на придбання комп'ютера в лабораторію** (зі службової записки).

Отже, прохання про дозвіл виникає на основі усвідомлення мовцем конфлікту між бажаннями, намірами та неможливістю здійснити ці наміри без дозволу іншої особи. В унісонному діалозі цей мовленнєвий акт виступає ініціативним і співвіднесеним із реактивним актом дозволу. Найчастіше засобами мовного втілення прохання про дозвіл є перформативні структури, імперативні конструкції та питальні речення з модальним предикативом *можна*. У їхньому складі часто спостерігається ускладнення семантики шляхом додавання пояснення необхідності дії, з приводу якої запитується дозвіл. На майбутнє заслуговує на увагу дослідження мовленнєвого акту дозволу.

Література:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / Ф. С. Бацевич. – К.: Академія, 2004. – 344 с.
2. Беляева Е. И. Грамматика и прагматика побуждения: английский язык / Е. И. Беляева. – Воронеж: Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 1992. – 168 с.
3. Бирюлин Л. А. Семантика и прагматика русского императива / Л. А. Бирюлин. – Helsinki: Slavica Helsingiensia, 1994. – 230 с.
4. Войцехівська Н. К. Засоби зв'язку між репліками в діалогічних едностях зі значенням згоди-дозволу / Н. К. Войцехівська // Вісник Черкаського університету: зб. наук. праць. – Вип. 116. – Черкаси: Черкаський нац. ун-т ім. Б. М. Хмельницького, 2007. – С. 150–156.
5. Гринишин М. М. Статусно фіксований мовленнєвий акт прохання (на матеріалі художньої прози Івана Франка) / М. М. Гринишин // Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Т. 98. – Вип. 85. – Філологія. Мовознавство. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – С. 9–13.
6. Дедухо А. В. Комунікативно-прагматичні та структурно-семантичні характеристики перформативного акту прохання / А. В. Дедухо // Філологічні студії: наук. вісник Криворізького державного педагогічного університету: зб. наук. праць. – Вип. 6. – Кривий Ріг, 2011. – С. 145–152.
7. Мясоедова С. В. Категорія спонування і її вираження в непрямих висловленнях сучасної української мови: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Світлана Вадимівна Мясоедова. – Харків, 2001. – 178 с.
8. Нарушевич-Васильєва О. В. Категорія спонукальності у прагматистичному аспекті: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Оксана Вікторівна Нарушевич-Васильєва. – Одеса, 2002. – 176 с.

9. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації / Г. Г. Почепцов. – Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2-е вид., доповн. – К. : Видавничий центр «Київський ун-т», 1999. – 307 с.
10. Радевич-Винницький Я. К. Етикет і культура спілкування : навч. посіб. для студ. і викл. вищ. навч. закл. / Я. К. Радевич-Винницький. – 2-е вид., перероб. і доповн. – К. : Знання, 2006. – 291 с.
11. Саранцацрал Ц. Речевые акты побуждения, их типы и способы выражения в русском языке : автореф. дисс. на соискание ученой степени докт. филол. наук. : спец. 10.02.01 «Русский язык» / Ц. Саранцацрал. – М., 1993. – 40 с.
12. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2011. – 844 с.
13. Телеки М. М., Шинкарук В. Д. Соціальні категорії модусу в текстах епістолярного жанру : монографія. – К. : Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2007. – 176 с.
14. Филатова Е. А. Побудительные высказывания как речевые акты в современном русском языке : дисс. ... канд. филол. наук. : 10.02.01 / Елена Алексеевна Филатова. – М., 1997. – 243 с.
15. Фоміна Л. В. Комунікативна організація безсполучникового складного речення спонукального типу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Л. В. Фоміна. – Харків, 2000. – 19 с.
16. Формановская Н. И. Прагматика побуждения и логика языка / Н. И. Формановская // Русский язык за рубежом. – 1994. – № 5–6. – С. 34–40.
17. Храковский В. С. Семантика и типология императива. Русский императив / В. С. Храковский, А. П. Володин. – Л. : Наука, 1986. – 272 с.

УДК 811. 111' 373

О. І. Мигалець,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

КОНЦЕПТ «ARGUE» ЯК СКЛАДОВА МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

У статті розглядається проблематика мовної картини світу, аналізується історія поглядів стосовно цієї проблеми, і визначається роль концепту argue в мовній картині світу. Картина світу постає як світобачення кожної окремої людини й етносу загалом, як результат сприйняття та осмислення навколишнього світу, відображеного в мові.

Акцентуємо увагу на основних характеристиках концепту argue та його синонімічному ряді в сучасній англійській мові. Велику увагу приділяємо особливостям слова argue, його зв'язку з мовною картиною світу. Запропоновано оригінальний підхід до розкриття поняття argue на основі комплексного аналізу словникових дефініцій, оскільки лексична система, представлена словником, є відображенням специфіки мовної картини світу.

Ключові слова: картина світу, мовна картина світу, концепт «argue», синонімічний ряд, лексична система.

КОНЦЕПТ «ARGUE» КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЫ МИРА

В статье рассматривается проблематика языковой картины мира, анализируется история взглядов по этой проблеме, и определяется роль концепта argue в языковой картине мира. Картина мира рассматривается как мировоззрение каждого отдельного человека и этноса в целом, как результат восприятия и осмысления окружающего мира, отраженного в языке.

Акцентируем внимание на основных характеристиках концепта argue и его синонимического ряда в современном английском языке. Большое внимание уделяется особенностям слова argue, его связи с языковой картиной мира. Предложено оригинальный подход к определению понятия argue на основе комплексного анализа словарных дефиниций, поскольку лексическая система, представленная словарём, является отражением специфики языковой картины мира.

Ключевые слова: картина мира, языковая картина мира, концепт «argue», синонимический ряд, лексическая система.

CONCEPT «ARGUE» AS A COMPONENT OF THE LANGUAGE PICTURE OF THE WORLD

The article deals with the problems of the language picture of the world, the history of the latter and the role of the concept argue in the linguistic picture of the world. The language picture is viewed as a contemplation of the world of a single man, as well as the whole ethnic group, as a result of the world's perception and comprehension depicted in the language.

We focus our attention on the main characteristics of the concept argue and its synonyms in modern English. Much attention is paid to the peculiarities of the word argue, its connection with the linguistic picture of the world. An original approach to defining the notion of argue is suggested on the basis of a complex dictionary definitions' analysis. The lexical system presented in the dictionary is a reflection of the language picture of the world's specificity.

In conclusion, the concept argue in the linguistic picture of the world is represented by the neutral, expressive, emotionally-coloured and dialectal vocabulary. However, the lexical unit argue can be characterized as a concept having a strong philosophical roots, and it can be studied from various angles, possessing both collective and individual characteristics.

Key words: world picture, language picture of the world, concept «argue», synonymic set, lexical system.

Дослідити науковий феномен мовної картини світу, дати йому дефініцію та визначити основні компоненти не раз намагалися філософи, лінгвісти та вчені інших галузей знань. Однак, досі існує проблема відсутності чіткого трактування цього поняття та його визначення.

Мета статті полягає в розкритті особливостей складової мовної картини світу на матеріалі аналізу концепту *argue* в сучасній англійській мові.

Предметом дослідження є мовна картина світу. **Об'єктом** є концепт ARGUE як складова мовної картини світу.

Поставлена мета передбачає виконання наступних завдань:

- розкрити сутність поняття «мовна картина світу»;
- зібрати й проаналізувати дієслово *argue* та його синонімічний ряд як складову мовної картини світу.

Матеріалом дослідження слугують тлумачні, синонімічні та етимологічні словники сучасної англійської мови.

Актуальність роботи. На сьогодні поняття мовної картини світу є одним з найбільш затребуваних у лінгвістиці в зв'язку з посиленням інтересом до проблем співвідношення мови і національної специфіки сприйняття світу. Актуальність роботи також зумовлена необхідністю уточнення сучасного розуміння концепту ARGUE та його місця у мовній картині світу.

Наукова новизна дослідження полягає у використанні сучасної методики формалізованого аналізу лексичної семантики, запропонованої професором М. П. Фабіан [7, с. 19; 8, с. 7–13], в якій поєднано лінгвістичні та структурно-математичні методи аналізу для комплексного вивчення лексичної одиниці *argue* в сучасній англійській мові.